

Napels – Leven aan de voet van een vulkaan

Vanaf de kloostertuin van San Martino heb je een schitterend panorama over Napels. Bemerkt vooral het bijna oneindig lange, donkere lint. In de volksmond heet dit *Spaccanapoli*: de straat die de stad opensplijt.

Een typisch stalletje in de oude Napolitaanse binnenstad. Je kan hier terecht voor fruit en groenten, maar ook voor de delicatessen van het *popolino*: ingewanden in allerlei bereidingen.

Het doodshoofd kom je in Napels telkens weer tegen, voor de Napolitanen is het een symbool. Het leven is eindig, maak er wat van en vooral: pluk de dag. In de oudheid legden de inwoners van Pompeji dit al vast in mozaïeken.

De Vesuvius is alomtegenwoordig in Napels. Wie de tijd neemt om hem te beklimmen, vindt onderweg de sporen terug van de kilometerslange lavastroom richting Herculaneum.

Tekst en foto's:
CHRISTINE BUYLE

Napels ligt aan de wondermooie Golf van Napels, die zich uitstrekt vanaf Kaap Miseno – met de eilanden Ischia en Procida – tot Sorrento en het wereldvermaarde Capri. Van oudsher was deze Golf trekpleister voor koningen en keizers en ieder jaar opnieuw lokt zij met haar warm klimaat en haar betoverend landschap tal van toeristen.

Omdat Napels aanleunt tegen een zachtglooiende heuvelreeks, biedt de stad

verbluffende vergezichten over de Golf van Napels. Op donkere winteravonden lijkt de stad vanaf de heuvel Posillipo een fonkelende kerstboom. In de zomer hoef je 's ochtends de Vesuvius maar aan te kijken, en je hebt zo het weerbericht. Soms is hij ondoordringend donker en duidelijk afgetekend, maar vaak is hij wegens de *foschia* slechts een vaalgrijze schim en kondigt hij een hete dag aan.

OUDE MAKKER

De Vesuvius oogt weinig afschrikwekkend, hoewel wordt aangenomen dat deze vulkaan slechts sluimert en nog niet is uitgedoofd. De jongste uitbarsting, in 1944, is alweer een hele poos geleden. Het is telkens weer boeiend om tijdens een stadswandeling de Vesuvius te zien opduiken op voor de toerist onverwachte plaatsen. Vooral in de buurt van het Centraal Station is het visueel effect heel knap. Wie met de trein uit Rome komt en aan de linkerkant de Vesuvius ziet opdoemen, weet dat hij in Napels aankomt en kan zich niet aan het gevoel onttrekken dat hij door een oude makker wordt opgewacht.

In de Golf van Napels heeft het nooit ontbroken aan vulkanische activiteiten. Vaak verschijnen zij in aantrekkelijke gedaantes, zoals warmwaterbronnen en natuurlijke sauna's. Zeer in

trek zijn die op het lieflijke eiland Ischia, maar ook voorbij Napels. In de Flegreïsche Velden heeft de naar zwavel ruikende Solfatara met haar borrelende modderpoel een camping in haar krater. Voor de Griekse kolonisten, die zich in de achtste eeuw vóór Christus in Cuma gingen vestigen, moet het gebied eruit hebben gezien als een hel. Sommigen geloven dat de Griekse dichters Homeros en Pindaros hier het graf hebben gesitueerd van de Gigant Typhon, wiens ontbindend lichaam vlammen en zwavelgeuren zou uitstoten.

ROMEINSE BEAU MONDE

Het waren de Grieken uit Cuma die Neapolis hebben gesticht op de plaats van een oudere stad. Nadien gingen de Romeinen zich in het begenadigde Campanië vestigen, aanvankelijk omwille van landbouw en zeehandel, later voor hun plezier. De Golf van Napels bezit nog overblijfselen van somptueuze villa's, die ooit hebben toebehoord aan de Romeinse *beau monde* en zelfs aan hun keizers. De stad bezit nog tal van overblijfselen van bewoning door zowel Grieken als Romeinen. Wie interesse heeft voor de oudheid, moet beslist een bezoek brengen aan het buitengewoon rijke Nationaal Archeologisch Museum in Napels. Het huisvest onder meer een uitgebreide verzameling

kunst- en gebruiksvoorwerpen uit Pompeji, Herculaneum en andere plaatsen in de Golf van Napels. Deze verzameling stamt grotendeels uit de periode dat de belangstelling voor de oudheid zich vertaalde in putten graven en schatten zoeken. Het valt misschien e betreuren dat de kunstwerken uit hun oorspronkelijke context zijn gelicht, maar een onmiskenbaar voordeel is de uitstekende staat van bewaring.

De liefhebber van de Romeinse oudheid kan ook terecht in het *Parco di Virgilio*, dat zich buiten het stadscentrum bevindt. Hier zie je, uitgegraven in de tufsteen van de heuvel Posillipo, een gedeelte van de aquaduct en een zeventienhonderd meter lange tunnel. Het park ontleent zijn naam aan een Romeins graf, misschien dat van Vergilius. In elk geval was het één van de vele graven die buiten het oude Napels langs de rand van de weg stonden.

SPACCANAPOLI

Het oude stadscentrum heeft met zijn regelmatig dambordplan grotendeels de plattegrond van de Griekse en Romeinse stad behouden. Talrijke steegjes staan haaks op drie evenwijdige, rechte straten. De bekendste van het drietal heet in de Napolitaanse volksmond *Spaccanapoli*, de straat 'die

Napels opensplijt'. Vanaf de kloostertuin van San Martino lijkt *Spaccanapoli* inderdaad op een donkere, gapende wonde in een chaotische huizenmassa. Nog opmerkelijker dan het stratenplan is het feit dat het forum, het antieke hart van de stad, voor een deel bewaard is gebleven. Opgravingen onder de gotische San Lorenzo Maggiore brachten onder meer een Romeinse geplaveide straat en een markt (*macellum*) met winkeltjes aan het licht. Al deze elementen zijn ook in Pompeji te zien. Misschien was deze stad wel uitgegroeid tot een tweede Napels, als die beruchte Vesuviusuitbarsting van het jaar 79 er niet was geweest... Wie een cultuurhistorische wandeling door het oude stadscentrum wil maken, kan bij de Napolitaanse toeristische dienst terecht voor een gratis plannetje. Zo kom je makkelijk bij de bezienswaardigheden, en kom je te weten of ze stammen uit de middeleeuwen, de renaissance, de barok of het rococo.

INGEWANDEN

Nergens kun je de sfeer van het Napolitaanse volksleven beter proeven dan in deze oude binnenstad. Het dagelijks leven speelt zich immers grotendeels op straat af. Hier toont de Napolitaan zich meester in een subtiel

gebarenspeel, waarmee hij zowel kan onderhandelen over een kostprijs als meedelen om hoe laat hij weggaat en wanneer hij terugkomt. Heerlijk fruit en verse vis staan uitgesteld onder middeleeuwse bogen. Verkopers van gesmokkelde sigaretten en gekopieerde muziekcassettes zitten rustig tussen standjes met gepofte maïs en ijsgekoelde drankjes. In kleurrijk versierde kraampjes, tussen heerlijk sappige citroenen en frisse bladeren, hangt de delicatessa van het *popolino*: rauwe en gekookte ingewanden, muilen, staarten en poten van varkens en runderen. Je wandelt er onder guirlandes van kleurig wasgoed, langs de typische *bassi* ('wash' in het Napolitaans), kleine ruimtes die uitgeven op straat en dienst doen als atelier of winkeltje, soms zelfs als krappe gezinswoning. Je kunt toekijken hoe werklui in volle zomer grote kerststallen maken van kurk en papier-maché.

Om zo'n bouwwerkje te bevolken, kan je kiezen uit een bonte groep volkse figuurtjes. Wat kerststallen betreft, kan Napels bogen op een lange traditie. Ronduit schitterende *presepi*, met talrijke figuurtjes in een heuvelachtig landschap, zijn te bewonderen in het museum van San Martino.

DOODSHOOFD

Van de Napolitaanse devotie getuigen ook de vele, met bloemen getooide kapelletjes in de arme wijken. Sommige ervan getuigen van een ongelooflijk slechte kitschsmak, opgetuigd als ze zijn met plasteiken afdakjes en gruwelijk gekleurde neonlampen. Iedere wijk lijkt zijn patroonheilige te hebben, die — net als de Laren op de kruispunten in het oude Pompeji — bescherming en voorspoed moeten brengen. De machtigste heilige is ongetwijfeld San Gennaro, wiens bloedrelikwie in de Dom berust. De eerste zaterdag van mei en op 19 september wordt zijn bloed opnieuw vloeibaar, wat door de kerkgangers op luid applaus wordt onthaald. Zij weten hun stad dan immers weer een poosje gevrijwaard van ramp en tegenspoed.

Ergens lijkt het er op dat Napolitanen met dreiging hebben leren leven, meer nog, dat de aanwezigheid van een ondefinieerbaar gevaar de intensiteit van hun leven vergroot. Uit hun levendige straatscènes spreekt een soms uitbundige vitaliteit, een zorgeloos genieten van het momentane, ook al moeten zij daarvoor lening op lening aangaan. Misschien kan die levenshouding samengevat worden in een Napolitaans straatbeeld: een donkergrijs stenen doodshoofd met eronder een kleurige, verse

bloem. Het moet dezelfde levenshouding zijn geweest die de Pompejanen er destijds toe aanzette om doodshoofden en skeletten af te beelden in hun eetkamer. Ze wilden beslist niet vergeten dat het leven eindig is, en dat ze ervan moesten genieten zolang ze nog konden.